

Waarom priesters?

**Brief van mgr. dr. W.J. Eijk,
aartsbisschop van Utrecht,
bij gelegenheid van Witte Donderdag 2010**

Waarom priesters?

Priesters staan in de belangstelling. In het CD-rek komen we priesters tegen die religieuze klassiekers zingen en in films zien we acteurs priesters spelen die worstelen met hun seksualiteit of met kwade machten. Het priesterschap intrigeert.

Maar regelmatig klinkt in de belangstelling voor het priesterschap ook iets negatiefs mee. Hoeveel priesters hebben we nog? Hoe kun je nou van mensen vragen dat ze celibatair leven?

“Nee! Er is niets ongelukkigers in de wereld dan een priester. Waaraan besteedt hij zijn leven? Aan het zien van onze lieve Heer, die beledigd wordt. De priester ziet niets anders dan dat.”¹ Zijn dit de woorden van een gefrustreerde priester? Nee, het was een heilige die maar al te goed wist hoeveel het priesterschap betekent: Johannes Maria Vianney, de pastoor van Ars, die de patroonheilige werd van de pastoors.

Paus Benedictus XVI heeft in de 150ste gedenkdag van deze pastoor van Ars een goede aanleiding gezien om een Jaar van de Priester uit te roepen. Het Jaar van de Priester is begonnen op het hoogfeest van het Allerheiligst Hart van Jezus in juni 2009 en loopt tot hetzelfde hoogfeest in juni van dit jaar. De paus hoopt dat dit jaar de priesters helpt in hun streven naar innerlijke vernieuwing en daarmee bijdraagt aan “een nog sterker en daadkrachtiger getuigenis voor het evangelie in de wereld van vandaag.”

Priesters hebben net als andere mensen hun fouten en zwakke kanten. Maar als het priesterschap goed beleefd

wordt, wat houdt het dan in? Is er iets speciaals tussen de priester en God? Over deze vragen wil ik graag met u nadenken in deze brochure. Over het gewijde ambt wordt in de Kerk in ons land veel gediscussieerd: wat mag een geestelijke wel en een pastoraal werk(st)er niet? Waarom mogen mannen wel toegelaten worden tot de wijdingen en vrouwen niet? Waarom moet een priester celibatair leven? Maar bij al deze discussies zijn de inhoud en betekenis van het priesterschap vaak op de achtergrond geraakt. In deze brief wil ik u uitnodigen om met de ogen van het geloof naar de priester te kijken en niet te focussen op wat er wel of niet mag, maar na te denken over vragen als: Waarom heb je eigenlijk priesters nodig? Wat is de zin van het priesterschap? Waarom zou je priester worden?

Voordat we ingaan op deze vragen, is het nodig om een belangrijk misverstand uit de weg te ruimen, namelijk dat de gewone gelovigen in de Kerk minder belangrijk zouden zijn. Het taalgebruik van de Kerk lijkt dit misverstand te bevestigen: in de Kerk heb je de geestelijkheid enerzijds en de leken anderzijds. ‘Leek’ is in ons moderne taalgebruik iemand die ergens geen verstand van heeft; het is een negatieve term. Maar dat is niet wat in de Kerk met ‘leek’ bedoeld wordt. ‘Leek’ heeft nog een andere, oudere betekenis: het is iemand ‘van het volk’. De leken in de Kerk zijn dus de mensen van het volk van God; het zijn ‘christengelovigen’.² Heel het volk van God heeft de taak om geloof, hoop en liefde in onze wereld te verbreiden en God te prijzen. De priester is evenals elke volwassen christen door de sacramenten van het doopsel en vormsel tot het volk van

God toegetreden. Maar wat is er dan speciaal aan de priester? Het Tweede Vaticaans Concilie zei het zo: “Daarom vooronderstelt het priesterschap van de priesters weliswaar de sacramenten van de christelijke initiatie, maar wordt toch overgedragen door dat speciale sacrament dat de priesters door de zalving van de Heilige Geest tekent met een bijzonder merkteken en hen zo aan Christus-Priester gelijkvormig maakt, dat zij in de persoon van Christus, het Hoofd, kunnen optreden”.³

Van al die mensen die tot het volk van God behoren, worden sommigen gewijd tot diaken, tot priester of zelfs tot bisschop. De geestelijkheid is er voor het volk van God. De opdracht van diakens, priesters en bisschoppen is om dienstbaar te zijn aan het volk van God op zo'n manier dat de relatie tussen God en de gelovigen steeds intenser en inniger wordt en de gelovigen steeds meer de liefde van God weerspiegelen in hun leven.

Paus Johannes Paulus II noemde de priester daarom “de vloer waarop anderen lopen.” Hij kwam tot deze originele beeldspraak toen hij terugdacht aan het moment net voor zijn priesterwijding waarop hij in de vorm van een kruis op de grond lag. Voor een priester is het wezenlijk dat hij “zich met de apostelen tot ‘vloer’ maakt voor zijn broeders en zusters,” aldus paus Johannes Paulus II.⁴

Waarom zou je priester worden?

Er zijn vele redenen waarom iemand er voor kan kiezen om zich priester te laten wijden. Aan pas gewijde priesters wordt vaak gevraagd waarom ze deze levenskeuze gemaakt hebben en het is altijd mooi om te luisteren naar hun antwoorden. De een zegt dat hij mensen hoop en troost wil bieden; de ander dat hij ervaren heeft hoe mooi het leven werd toen hij de liefde van God ontdekte; een derde dat hij de Kerk wil dienen, omdat je door de Kerk Christus steeds meer leert kennen; een ander zegt dat hij van de mensen houdt met hun rijkdommen en hun armoede. Een volgende priester hoopt in iedere mens die hij ontmoet, het geloof en de hoop die in die mens aanwezig zijn, te ontdekken. En hij wil helpen om dat geloof en die hoop te laten groeien en krachtig te laten worden. Weer een ander zegt dat hij de barmhartigheid van God in deze wereld wil uitdragen. Ook zegt iemand eenvoudig dat hij dit doet omdat God hem geroepen heeft.

In al die verschillende antwoorden komen enkele zaken steeds terug. De keuze voor het priesterschap heeft te maken met liefde voor Christus, liefde voor de Kerk en liefde voor de mensen.

Waarom God iemand roept om priester te worden, blijft uiteindelijk een mysterie. Je weet je geraakt door God en door zijn evangelie en je verlangt ernaar die verborgen werkelijkheid te delen met je medemensen. Langzaam wordt in je leven duidelijk dat God je roept om Hem op deze bijzondere manier te dienen en geef je je gewonnen aan Gods bedoeling met je leven. Voordat je gewijd

wordt, leg je een hele weg af: je studeert, je ontvangt geestelijke begeleiding, je voert gesprekken met priesters en de bisschop en je roeping wordt door de Kerk bevestigd. Al die voorbereidingen zijn nodig, maar ze vormen niet de kern. De kern is een liefde die God in je hart gelegd heeft.

Waarom heb je priesters nodig?

In onze moderne samenleving lijkt het vreemd dat er binnen de Kerk een speciale groep is, de geestelijkheid, die een andere plek heeft in de geloofsgemeenschap, bijzonder gezag bezit en haar taak levenslang vervult op grond van een wijding en niet op grond van democratische verkiezingen. Maar niet alleen ons moderne gevoel voor democratie, ook het gelovige besef dat iedere gedoopte kind van God is en deel is van het Lichaam van Christus, kan de vraag oproepen waarom je eigenlijk diakens, priesters en bisschoppen nodig hebt. Als God in het doopsel ons al zo veel geeft en als Hij ons in het vormsel zijn Heilige Geest geeft en als iedere gedoopte de taak heeft Gods liefde in deze wereld bekend te maken, waarom zou dat dan niet genoeg zijn?

In het evangelie horen we hoe Jezus rondtrok door Israël om aan de mensen bekend te maken dat de komst van Gods heerschappij nabij was en dat Hij de zieken genas. Ergens in het evangelie staat beschreven dat Jezus een mensenmenigte zag die op Hem afkwam om naar Hem te luisteren en van Hem genezing te ontvangen. Jezus had erg met hen te doen, omdat ze uitgeput en hulpeloos

waren “als schapen zonder herder”. Jezus werd er diep door bewogen. Zijn hart ging uit naar deze mensen in hun nood. Hij nam zelf de taak van “herder” op zich: Hij begon deze mensen uitvoerig te onderrichten. Ook gaf Hij zijn twaalf leerlingen de opdracht om herder te zijn voor anderen: Hij stuurde ze naar “de verloren schapen van het huis van Israël” om te verkondigen dat het koninkrijk der hemelen nabij gekomen is en om hun zieken te genezen en demonen uit te drijven.⁵

Met “herder” bedoelde Jezus wat anders dan een politieke leider. Politieke leiders had het volk wel. Maar wat deze mensen nodig hadden, waren mensen die hen hielpen om te zien waar het op aan komt in het leven, mensen die hen hielpen om te ontdekken hoe ze met God en met elkaar konden leven.

Heel het Oude Testament door wordt duidelijk dat mensen uit zichzelf de weg naar God niet vinden. Het initiatief voor de relatie van een mens met God komt steeds van Gods kant. Abraham werd door God uitgekozen om te leven onder Gods zegen. Het initiatief voor de bevrijding van het volk Israël uit de slavernij in Egypte kwam van God. De sluiting van het verbond van God met Israël bij de berg Sinai berustte op een initiatief van God. God wilde dit volk maken tot een priesterlijk volk; ze kregen een uitzonderlijke betekenis onder de volken. Om vervolgens het volk te bewaren bij het verbond nam God telkens weer de leiding: door rechters te sturen en profeten die het volk opriepen terug te keren naar het verbond met God.

Steeds opnieuw blijkt dat God de barmhartige is. Hij zet zich in voor mensen in nood. Het lot van wie ongelukkig is, trekt Hij zich aan. Zijn hart gaat uit naar armen en zieken, naar mensen die hun vrijheid verspeeld hebben en naar allen die zich van Hem vervreemd hebben. De apostel Johannes heeft dit helder beschreven in zijn eerste brief: “Hierin bestaat de liefde: niet wij hebben God liefgehad, maar Hij heeft ons liefgehad, en Hij heeft zijn Zoon gezonden om door het offer van zijn leven onze zonden uit te wissen.”⁶ Ook voor Johannes was het zonneklaar dat het initiatief voor onze relatie met God helemaal aan Gods kant ligt.

De Kerk is teken van Gods aanwezigheid op aarde en toch zijn de gelovigen niet in één keer perfect. Soms wordt dat pijnlijk duidelijk en vraag je je af: “Hoe is het mogelijk dat mensen die in God geloven, zo iets doen?” Maar ook als je eerlijk naar jezelf kijkt, besef je dat je

gebreken hebt. We leven tussen het ‘al’ en het ‘nog niet’. De Kerk heeft van Christus alles *al* ontvangen om ten diepste met Hem verbonden te zijn, maar we leven *nog niet* aan het einde der tijden wanneer God alle tranen gedroogd heeft en Hij alles in allen zal zijn en wij Hem zullen zien van aangezicht tot aangezicht. De genade van God is als een enorm groot cadeau, dat we in ons leven langzaam uitpakken; de één is sneller met uitpakken dan de ander, maar het cadeau is zo groot dat niemand in dit leven het helemaal kan uitpakken.

De Kerk wordt in de bijbel met verschillende metaforen aangeduid. De Kerk wordt “lichaam van Christus”⁷ en ook “bruid” van Christus⁸ genoemd. Deze beeldspraak is meer dan een versiering van de taal; ze onthult iets. De metafoor van het “lichaam” zegt dat de Kerk en Christus bijna samenvallen; ze zijn een eenheid. Maar de metafoor van “bruid en bruidegom” geeft een heel andere relatie aan: een liefdesrelatie van twee verschillende personen die naast en tegenover elkaar staan en zich voor elkaar inzetten. De apostel Paulus werkt deze metafoor op een bijzondere manier uit: de Bruidegom heeft alles over voor de bruid: Christus heeft zich prijsgegeven voor de Kerk – zijn bruid – om haar heilig en rein te maken zonder enige vlek of rimpel, om haar in al haar luister tot zich te voeren.⁹ Beide metaforen hebben we nodig om te verstaan wat de Kerk is.

Het leven met Christus hebben we in ons doopsel en vormsel ontvangen, maar we moeten dat telkens vernieuwen. In nieuwe levenssituaties mogen we ontdekken wat het betekent om te leven als vriend of vriendin van Christus. En vanwege onze tekorten en onze

zonden is leven in verbondenheid met Christus een zaak die we ons steeds weer eigen moeten maken.

Zoals het volk Israël ten tijde van het Oude Testament altijd Gods hulp nodig had om terug te keren tot Hem en het leven te herbronnen, zo is dat ook voor ons. Zonder Gods hulp kunnen wij niet. God helpt ons op verschillende manieren. In ons innerlijk werkt Hij door de Heilige Geest; onze medegelovigen kunnen ons op belangrijke zaken attenderen en ze kunnen voor ons een voorbeeld zijn. En God helpt ons door bemiddeling van diakens, priesters en bisschoppen. Eén van de taken van de geestelijkheid is de leden van de Kerk steeds weer verwijzen naar Christus zelf en hen in nauwer contact met Hem brengen.

Met recht wordt dan ook de priester ‘pastor’ genoemd. Het Latijnse woord ‘pastor’ betekent immers ‘herder’. De priester is geroepen om de kudde van de Kerk te brengen naar de malse weiden van God.

Als gelovigen hebben we het steeds weer nodig om te ervaren dat God in zijn vrijgevigheid tot ons komt. Zoals Adam en Eva en Abraham en het Joodse volk zijn ook wij van Gods liefdevolle initiatieven afhankelijk.

“Niemand kan aan zichzelf genade schenken: ze moet steeds geschonken en in ontvangst genomen worden. Dat veronderstelt dat er door Christus bekrachtigde en gevolmachtigde bedienaren zijn van de genade.”¹⁰ Om de genade van God te ontvangen hebben we mensen nodig die van God de macht gekregen hebben om Gods eigen gaven aan de mensen uit te delen. De priester is er niet voor zichzelf. Hij is een dienaar, een doorgeefluik, een kanaal waardoor Gods vriendelijkheid en liefde deze

wereld binnen komen. Daarom hebben we het gewijde ambt nodig: om de liefde van God door te geven aan de mensen.

Wat is een priester?

■ **Een gezant van God**

Bij een joodse rabbi of een Griekse filosoof sloten leerlingen zich vrijwillig aan. Bij Jezus ging het anders. Hij koos zijn leerlingen zelf uit. Van de 12 belangrijkste leerlingen weten we uit het Evangelie, dat zij door Jezus gevraagd werden om zijn leerling te worden. Jezus gaf hen de opdracht om het rijk van God te verkondigen en zieken te genezen. Zij kregen van Jezus ook de volmacht om dit werk te doen. Ze werden “vissers van mensen.”¹¹

Bij de keuze van de 12 apostelen ging het om een eenzijdig initiatief van de kant van Christus; net zoals de sluiting van het verbond met Israël een eenzijdig initiatief van God was, zo gebeurt het telkens weer, waar God mensen inschakelt – ook vandaag als God iemand roept tot het priesterschap of tot een andere vorm van dienst. De bisschoppen zijn de opvolgers van de 12 apostelen, die door Jezus uitgekozen zijn om namens Hem het Rijk van God te verkondigen. De priesters en de diakens delen met de bisschoppen in het apostolisch dienstwerk. Ook zij worden als medewerkers van de bisschoppen gezonden om aan de mensen bekend te maken dat God hen liefheeft en zijn vrede wil schenken, om Gods genade in deze wereld uit te delen en de mensen te leren in vriendschap met God en met elkaar te leven.

■ Een vriend van mensen

God wil de mensen die Hij geschapen heeft, kennen en beminnen. Zo zijn wij door God bedoeld: als mensen die tot ons recht komen als wij in vrijheid een liefdesdialoog met God aangaan. God is er voor ieder mens. Hij is er niet alleen voor een kleine groep waarmee Hij al contact heeft, maar Hij wil er voor allen zijn.

Jezus maakt dat in een van zijn parabels treffend duidelijk: Hij vertelt over een heer des huizes die niet alleen bekenden uitnodigt voor een feestmaal, maar ook onbekenden. Hij stuurt zijn dienaar er op uit: “Haast je naar de straten en stegen van de stad en breng de armen, gebrekkigen, blinden en kreupelen hier binnen.” En als het dan nog niet lukt om de feestzaal helemaal te vullen, zegt de heer: “Ga naar de wegen en de binnenpaden en nodig de mensen dringend uit binnen te komen, want

mijn huis moet vol worden.”¹² Zo is de priester er niet alleen voor de gelovigen; zijn opdracht is ook om “de uitnodiging van God naar mensen te brengen, die tot nu toe daar niet van gehoord hebben of er innerlijk niet door geraakt zijn.”¹³

God is mens geworden om zijn vriendschap met mensen een zeer tastbare, menselijke vorm te geven. “Hij gebruikt alle mogelijke middelen om te midden van de zondaars te zijn om hen naar zijn Vader te trekken.”¹⁴

In het Evangelie zien we dat Jezus’ liefde voor mensen heel concreet is. Hij heeft oog voor de problemen waarin ze verkeren. Met mensen in nood is Christus ten diepste begaan¹⁵ en menigmaal verlicht hij hun nood. Naar iedere mens gaat zijn liefde uit, maar hij heeft een bijzondere liefde voor de armen en de kleinen, de zieken en de kinderen.

In het voetspoor van de Heer hebben veel priesters oog voor de noden van de mensen die aan hun zorg zijn toevertrouwd. Zij laten zich raken door het lijden van de armen en van allen die het moeilijk hebben en ze zien het als hun opdracht om hen “de troost van Gods liefde en de warmte van de hemelse familie te laten ervaren.”¹⁶ Het priesterleven krijgt daarom altijd haar eigen specifieke kleur in een concrete gemeenschap. Een heel bekend en bijzonder voorbeeld is het werk van de heilige Don Bosco (1815-1888). Toen hij in het midden van de 19de eeuw in Turijn als kapelaan werkte, leerde hij daar de verwaarloosde straatjeugd kennen. Voor de weesjongens stichtte hij in 1846 een opvanghuis. En sindsdien waren opvoeding en onderwijs een belangrijk deel van zijn leven. Hij leerde aan jongeren dat zij alleen door liefde kunnen uitgroeien tot verantwoordelijke personen.

Ook een priester uit ons Aartsbisdom Utrecht heeft zich bijzonder ingezet voor sociale gerechtigheid: Alphons Ariëns (1860-1928). Hij leerde tijdens zijn studiejaren in Rome de bittere armoede van de volkswijken kennen en bezocht Don Bosco in Turijn. In 1886 werd Ariëns benoemd als kapelaan in Enschede. Daar zag hij de armoede en de wantoestanden onder textielarbeiders. Geïnspireerd door Don Bosco ging Ariëns zich voor de arbeiders inzetten. Hij bewerkstelligde de oprichting van een vakorganisatie, de R.K. Twentsche Fabrieksarbeidersbond. Ook streed hij tegen het alcoholisme onder de arbeiders.

■ Een dienaar van de eenheid

Met welk doel schakelt God nu mensen in? God verlangt naar gemeenschap. Hij heeft ieder mens lief en zijn verlangen is dat er ànderen zijn die óók – samen met Hem – liefhebben. Daarom heeft God de wereld geschapen en heeft Hij een verbond gesloten met het volk Israël. Het Godsvolk Israël is bedoeld om de innige gemeenschap zoals God die voor ogen staat, concreet te maken. Maar dit Godsvolk Israël is nog niet de uiteindelijke vorm van gemeenschap. Want het volk Israël is juist bestemd om tot zegen te zijn voor alle volkeren. Om diezelfde reden heeft Christus zijn apostelen in de wereld uitgezonden: om alle volken tot zijn leerlingen te maken. Zo heeft Christus de Kerk bedoeld als een gemeenschap uit het Joodse volk en uit alle andere volkeren.

De liefde die God in ons hart legt, doet ons verlangen naar eenheid met al die mensen met wie God één wil zijn en lief te hebben wat God liefheeft – en dat zijn alle

mensen. In deze wereldtijd zal de volmaakte eenheid niet bereikt worden. Maar door deel uit te maken van de Kerk, het Lichaam van Christus, is er al wel een eenheid die rassen en talen en volken te boven gaat.

Wie zich door God laat inschakelen, raakt betrokken in dit wereldomspannende proces waarin God zelf bouwt aan een waarachtige gemeenschap in liefde, waarin de mensheid haar eenheid vindt met Christus als haar Hoofd. Zo breidt de Kerk zich uit over de hele wereld en zal zij er zijn de eeuwen door tot aan de wederkomst van de Mensenzoon.

In deze dynamiek representeert de priester Christus als Heer van de Kerk: als degene die zijn volk samenroept en bijeenhoudt en tot haar doel brengt. Daarom heeft in de parochie de priester – vooral als hij pastoor is – een leidende taak.

■ Een herder en een offerlam tegelijk

De priester is een herder. In het Oude Testament wordt gesproken over God als een herder van zijn volk die op zijn beurt herders stuurt om het volk te weiden.¹⁷ De herders lijden samen met het volk. Zo is ook Jezus een geslagen herder.

Jezus heeft aan de beeldspraak van de herder een bijzondere diepte gegeven. Hij is zelf “de goede herder.” Hij heeft een persoonlijke relatie met de schapen: “Ik ken de mijnen en de mijnen kennen Mij.” Deze persoonlijke relatie heeft een uitzonderlijke diepgang, want het is een afspiegeling van de relatie tussen God de Vader en de Zoon: “Ik ken de mijnen en de mijnen kennen Mij, zoals de Vader Mij kent en Ik de Vader ken.”

De goede herder heeft niet alleen een persoonlijke relatie met zijn schapen, maar hij zet zich daarom ook bijzonder in voor de schapen. Jezus zegt: “De goede herder geeft zijn leven voor de schapen. Maar de huurling, die geen herder is en geen eigenaar van de schapen, ziet de wolf aankomen, laat de schapen in de steek en vlucht weg; de wolf rooft ze en jaagt ze uiteen. Hij is dan ook maar een huurling en heeft geen hart voor de schapen. Ik ben de goede herder. (...) Ik geef mijn leven voor de schapen”.¹⁸

Christus is niet alleen de “herder”; volgens het beroemde woord van Johannes de Doper is Hij ook het “lam.” Zoals we in de liturgie zingen, is Hij het “Lam Gods, dat de zonden van de wereld draagt.” “Herder” en “lam” tegelijk lijkt onlogisch. Toch zit er een diepe werkelijkheid achter. De inzet van de Herder voor de

schapen is zo groot dat Hij zijn leven geeft om zijn schapen te redden. De gave van zichzelf maakt Hem tot offerlam.

Wie als priester Christus als Herder vertegenwoordigt, wordt voortdurend uitgenodigd om ook offerlam te worden, om “die gezindheid welke ook Christus Jezus bezielde” in zich te laten heersen¹⁹ en zichzelf te geven. Wat iemand tot herder maakt, is dat hij zijn leven inzet voor anderen. “Want ook de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.”²⁰ “Met deze woorden heeft de Heer ons geleerd hoe we onze zending moeten vervullen. Direct vanuit de innerlijke gemeenschap met Hem ontspringt het deelhebben aan zijn liefde voor de mensen en maakt ook dat verdraaglijk, wat ons belast.”²¹ De priester zal van de gelovigen veel moeten verdragen en veel geduld met hen moeten hebben. De genade van God werkt diep in een mens door, maar innerlijke verandering is nu eenmaal een proces dat veel tijd kost en met vallen en opstaan gepaard gaat. Vanuit de verbondenheid met Christus mag de priester deze tegenslagen verdragen en de mensen die aan zijn zorg toevertrouwd zijn, in liefde en vreugde tegemoet treden.

“Van deze onverbreekelijke eenheid tussen priester en slachtoffer, tussen priesterschap en eucharistie hangt de kracht van alle evangelisatiewerk af. Van de hechte eenheid – in de Heilige Geest – tussen Christus en zijn bedienaar, zonder dat deze zich in Zijn plaats wil stellen, maar veeleer op Hem wil steunen en Hem in en door zich wil laten handelen, hangt ook nu nog af in hoeverre de in Woord en sacramenten vervatte goddelijke

barmhartigheid werkzaam is (...). De aansporing om met Jezus *hostia* [dat wil zeggen offer] te worden ligt ook ten grondslag aan het verband dat er bestaat tussen de celibaatsverplichting en het dienen van de Kerk door de priester. Het gaat erom dat de priester wordt opgenomen in het offer waarmee ‘Christus de Kerk heeft liefgehad en zich voor haar heeft overgeleverd om haar heilig en rein te maken’ (Ef. 5,25-26).”²²

■ Een instrument van Christus

In het sacrament van de wijding wordt aan de priester gegeven wat een mens zichzelf nooit geven kan. De gewijde ontvangt de volmacht om Christus te vertegenwoordigen, niet op grond van iets wat in hem is, zoals zijn persoonlijke geloof of zijn begaafdheid of zijn goede wil, maar alleen op grond van het sacramenteel verleende ambt.²³ De gewijde is als het ware een kanaal waardoor God tot de mensen komt. De priester is niet op zo’n manier middelaar tussen God en mens, dat er geen direct contact tussen God en mens zou zijn. Nee, de priester is veeleer een derde die assisteert en helpt om de ontmoeting van Christus en de mens te laten plaatsvinden. Het heil komt niet van de priester maar van Christus zelf. Toch mag de priester op beslissende momenten werktuig van God onder de mensen zijn, zoals Jezus het tegen de Twaalf zei: “Wie naar u luistert, luistert naar Mij; en wie u verstoot, verstoot Mij.”²⁴ De verschillende taken van een priester worden in de traditie van de Kerk vaak samengevat in drie begrippen: priester, herder en leraar. In deze drie taken is de priester een afspiegeling van Christus, op wie deze drieslag ook van toepassing is. Door zijn wijding heeft de priester de

volmacht ontvangen om namens Christus het Evangelie te verkondigen en Gods mildheid en liefde bekend te maken. In de viering van de sacramenten bewerkstelligt de priester op grond van Gods wil dat God zelf aan een mens handelt en God en mens verzoend worden. De priester representeert tegenover de gelovigen Christus als Hoofd van zijn lichaam door leiding te geven en er aan bij te dragen dat alle mensen hun eigen door God gegeven roeping vinden en beleven.

■ Een zondig mens

De priester is evenals andere mensen een zondig mens die in dienst genomen wordt voor een goddelijke opdracht. Al in het leven van de apostelen werd duidelijk dat God hen een grote taak toevertrouwde maar dat zij tegelijk met hun menselijke zwakheid te kampen hadden. In het evangelie wordt beschreven dat Petrus niet begreep waarom Christus moest lijden en meende dat hij de Heer terecht moest wijzen en dat Petrus later de Heer verloochende en desondanks na de verrijzenis weer door Hem aangenomen werd. Net als Petrus kunnen priesters in onze tijd door hun daden tegen de Heer ingaan. Zelf heeft de priester ook Gods genade nodig en heeft hij het ook nodig dat anderen tot hem het woord van God spreken en hem de sacramenten bedienen.

Zoals iedere gelovige heeft ook de priester de opdracht om heilig te leven. Maar voor de priester is deze opdracht van nog meer belang, omdat hij aan de verkondiging van het evangelie afbreuk doet als hij zich door zijn daden ongelooftwaardig maakt.

Van de priester wordt wel gezegd dat hij een “andere Christus” is. Toch maakt de Christusrepresentatie van het

gewijde ambt de priester niet in heel zijn wezen een tweede Christus. Christusrepresentatie gebeurt in specifieke situaties: in de verkondiging van het woord en de bediening van de sacramenten en in de leiding aan de gemeenschap op zo'n manier dat ze Christus navolgt. De sacramenten zijn ook niet afhankelijk van de aanwezigheid of afwezigheid van persoonlijke heiligheid van de priester. Het is juist Christus zelf die daarin handelt. "De kracht van de Heilige Geest staat niet op gelijke wijze borg voor alles wat de ambtsdragers doen. Terwijl deze waarborg wel wordt gegeven voor de bediening van de sacramenten, zodat zelfs de zondigheid van de bedienaar geen belemmering is voor de vrucht van de genade, zijn er veel andere handelingen die sterk het stempel dragen van de ambtsdrager. Dit stempel kan zowel gunstig als schadelijk zijn voor de apostolische vruchtbaarheid van de Kerk."²⁵

Een priester staat dus elke dag weer voor de uitdaging beschikbaar te zijn voor Christus en zich met zijn

kwaliteiten en zijn tekorten in dienst van de Heer te stellen.

“Men wordt priester door het sacrament – dat betekent: door zichzelf over te geven aan Christus, zodat Hij over mij beslist en ik in dienst van Hem sta en zijn stem volg, ook wanneer dat tegen mijn verlangens naar zelfverwerkelijking en aanzien ingaat.”²⁶

■ Een vriend van Christus

Een priester is iemand die een hartelijke vriendschap met Jezus Christus heeft. Voor Paulus was het doel van zijn leven dat hij zich helemaal door Jezus Christus in beslag zou laten nemen: “Ikzelf leef niet meer, Christus is het die leeft in mij.”²⁷ Ons christelijke leven komt tot bloei als ons hart dicht bij het hart van de Heer is.

Jezus noemt ons “vrienden” als wij elkaar liefhebben zoals Hij ons heeft liefgehad. Door onze liefde en dienstbaarheid voor elkaar zullen wij ervaren wat Christus voor ons overgehad heeft. Niet alleen priesters zijn vrienden van Christus. Iedere gelovige mag vriend of vriendin van Christus zijn.

In het Oude Testament zijn Abraham en Mozes bij uitstek vrienden van God. God sprak met Mozes “van aangezicht tot aangezicht, zoals een mens met zijn medemens spreekt.”²⁸ In het Johannesevangelie²⁹ horen we dat Jezus aan zijn vrienden alles heeft meegedeeld wat Hij van de Vader heeft vernomen. Een vriend van Jezus is iemand die ingewijd is in het leven met God. Aan zijn vrienden vertrouwde Jezus de opdracht toe om het heil in de wereld te gaan verkondigen. De vriendschap met Jezus is nooit bedoeld voor een kleine gesloten gemeenschap. Jezus heeft zelf altijd de mensen

opgezocht die niet geacht waren en Hij kreeg daarom het verwijt dat Hij een “vriend van tollenaars en zondaars”³⁰ was.

Zonder de vriendschap met Christus kan een priester nauwelijks zijn priesterschap uitoefenen. De paus sprak enkele jaren geleden hierover: “De Heer legt zich in onze handen; Hij vertrouwt zijn diepste persoonlijke geheim ons toe; Hij wil ons deel geven aan zijn heilsmacht. Dat vraagt natuurlijk dat wij van onze kant werkelijk vrienden van de Heer zijn, dat we zo gezind zijn, als Hij gezind was, dat onze wil overeenstemt met zijn wil (vgl. Fil. 2,5), en dat is een weg die we iedere dag moeten gaan.”³¹ “De kerntaak van de priester is dit: God naar de mensen brengen. Dat kan hij alleen maar als hij zelf van God vandaan komt, met God en vanuit God leeft.”³²

Wat doet een priester?

Priesters werken op vele manieren; ze zijn niet alleen in parochies werkzaam, maar bijvoorbeeld ook in kerkelijk bestuur en in de wetenschap. Ook zijn er paters in de kloosters. Maar een aantal taken hebben de priesters gemeenschappelijk omdat die wezenlijk zijn voor het priesterschap: het vieren van de sacramenten, de verkondiging van het evangelie, de dienst van de leiding, het persoonlijk pastoraat en het gebed.

De priester mag getuigen van Christus. Hij mag mensen de smaak van God te pakken laten krijgen en anderen overtuigen dat het de moeite waard is om christen te zijn. “De prediking van het Woord door de gewijde

ambtsdragers deelt in zekere zin in het heilskarakter van het Woord zelf, niet alleen omdat zij over Christus spreken, maar omdat zij hun toehoorders het evangelie verkondigen met de kracht die zij ontlenuen aan het feit dat zij delen in de wijding en zending van het mensgeworden Woord van God.”³³

Een andere taak van de priester is het persoonlijk pastoraat. Hij mag mensen laten ervaren dat ze waarde hebben in Gods ogen en hen begeleiden op hun geestelijke weg. Hij probeert de zoekende mens te begrijpen en te helpen om te geloven. Hij wijst mensen op vormen van vroomheid die bij hun persoon en hun roeping passen en hij staat mensen bij die twijfelen of aangevochten worden. De priester wijst op de noodzaak van bekering en hij helpt mensen om hun eigen roeping die God hen gegeven heeft, te vinden en te beleven.

De bekendste taak van een priester is het vieren van de eucharistie. In de eucharistie geven wij aan onze Schepper en Vader de eer die wij Hem als zijn schepselen verschuldigd zijn. Wij “prijzen Hem met de

woorden en de daden van Christus, zijn Zoon.”³⁴ In dit sacrament wil Christus ons steeds weer ontmoeten en Zichzelf aan ons geven. Voor ons kan de eucharistie “een

school van het leven worden, waarin we leren ons leven te geven.”³⁵ “De heilige communie is een bad van liefde,”³⁶ zoals de pastoor van Ars, Jean-Marie Vianney, het formuleerde.

Behalve het sacrament van de eucharistie viert de priester ook andere sacramenten waardoor hij Christus’ verlossingsdaad present stelt. Door het doopsel mag hij

mensen opnemen in de gemeenschap met Christus. In het sacrament van de ziekenzalving mag hij gelovigen die ernstig ziek zijn kracht van God geven om te genezen of om zichzelf los te laten en zich aan God toe vertrouwen in het sterven.

Een ander prachtig sacrament dat de priester mag bedienen is het sacrament van boete en verzoening, de biecht. Hierin mag de priester Gods vergeving aan een mens geven. Dat is zeer heilzaam. Want we kunnen vastlopen in ons leven, als we een schuld met ons meedragen, omdat we tekort geschoten zijn of omdat we anderen iets aangedaan hebben. God wil ons mensen bevrijden van de lasten die we onszelf op de hals halen. Maar een mens kan zichzelf nooit bevrijden als hij zijn eigen probleem is. Je mag God vragen om vergeving. Maar het is pas echt bevrijdend als je ook hoort dat God daarop antwoordt. Priesters mogen de vergeving van God aan een mens geven, zodat je een nieuw begin kan

maken. “De goedheid die God gehad heeft om voor ons dit grote sacrament van de boete in te stellen, is niet te begrijpen.”³⁷

Het zou goed zijn als we in dit jaar waarin we de heilige pastoor van Ars gedenken, ook het sacrament van boete en verzoening zouden herontdekken. Mensen stonden uren – en soms dagen – in de rij om bij hem te biechten. Hij raakte zo in trek als biechtvader dat hij op een gegeven moment dagelijks meer dan 10 uur en soms 16 tot 18 uur in de biechtstoel zat. “De goede God is altijd klaar om ons te ontvangen”,³⁸ zei de heilige pastoor van Ars. “Wat een goedheid van God! Zijn hart is een oceaan van barmhartigheid. Hoe grote zondaars we ook zouden kunnen zijn, we behoeven nooit te wanhopen aan ons heil. Het is zo gemakkelijk zich te redden!”³⁹

Priesters geven ook leiding aan de Kerk. Elke gemeenschap heeft om goed te functioneren leiding nodig. Dat geldt ook voor de parochie en voor elke kerkelijke gemeenschap. Maar als de priester leiding geeft aan de geloofsgemeenschap is hij meer dan manager van de gemeenschap. Leiding geven is voor hem een geestelijke taak: het is het gezin van God bijeenbrengen als een broederlijke en zusterlijke gemeenschap die door Christus en in de Geest op weg is naar God de Vader. Want de Kerk is een bouwwerk dat door Christus opgebouwd wordt; het is een gemeenschap die door Hem samengebracht wordt en in bestaan gehouden wordt. Ze heeft haar grond buiten zichzelf. Tot de dienst van de leiding behoort ook het vinden van medewerkers onder de parochianen. Jongeren en ouderen, mannen en vrouwen kunnen het evangelie

doorgeven aan hun medemensen. Priesters hebben de taak om bij de gelovigen een missionair charisma te ontdekken en te stimuleren. En “de samenwerking met geëngageerde medewerkers en medewerksters behoort, zoals iedereen met enige pastorale ervaring weet, tot de aangenaamste aspecten van het pastorale werk.”⁴⁰

De priester is ook een man van gebed. Hij dient ervan overtuigd te zijn “dat de tijd die hij aan de intieme ontmoeting met God besteedt, de best bestede tijd is.”⁴¹ Want heel zijn werk ten dienste van de gelovigen kan hij alleen maar als hij steeds zijn kracht van God ontvangt. Hij weet dat de Kerk niet van hem is, maar dat hij slechts in dienst genomen is door de Heer. De priester bidt voor de gelovigen die hem toevertrouwd zijn. De heilige pastoor van Ars zei: “De goede God heeft mij laten zien hoeveel Hij er van houdt dat ik bid voor de arme zondaren.”⁴² Zo bidt de priester dat Gods Geest de gelovigen mag inspireren, hen nieuwe wegen mag wijzen, mildheid mag brengen waar hardheid heerst en hen steeds meer met de Heer mag verenigen.

Ubi caritas et amor Deus ibi est

“Waar vriendschap is en liefde, daar is God”. Elk jaar zingen we die prachtige woorden op Witte Donderdag. De vriendschap met Christus beleven we, als we ons open stellen voor Hem en leven zoals Hij het wil: in vriendschap en liefde in al onze relaties met onze medemensen en met God. Zo ervaren we het leven zoals God het bedoeld heeft.

God roept ieder mens tot deze vriendschap en liefde. Maar ons antwoord op Gods stem komt vaak zo traag. Daarom zijn we God bijzonder dankbaar dat Hij steeds weer priesters stuurt, die ons blijven uitnodigen om binnen te treden in de liefde van God en ons helpen om de liefde van de Heer te ervaren en in ons leven tot uitdrukking te brengen.

“Verheft uw hart,” zo zegt de priester aan het begin van het Eucharistisch gebed en wij antwoorden met de woorden: “Wij zijn met ons hart bij de Heer.” In iedere eucharistieviering nodigt de priester ons uit om ons op God te richten. En dat niet alleen: hij helpt ons ook om de Heer persoonlijk te ontvangen in de communie. Als de priester over de offergaven de woorden uitspreekt, die Jezus uitsprak bij het Laatste Avondmaal, dan komt Jezus in ons midden onder de gedaanten van brood en wijn. Het priesterschap is dan ook een zeer kostbaar geschenk van de Heer aan Zijn volk.

Mgr. dr. W.J. Eijk

Utrecht, Witte Donderdag, 1 april 2010

Noten:

¹ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 102.

² Het Tweede Vaticaanse Concilie gebruikte deze term.

³ *Presbyterorum ordinis* nr. 2.

⁴ Johannes Paulus II, *Gave en geheim. Bij gelegenheid van mijn 50-jarig priesterjubileum*, 1998, pp. 53-54.

⁵ Mt. 9,35-10,8; Mc. 6,30-34.

⁶ 1 Joh 4,10.

⁷ Rom. 7,4; 12,5; 1 Kor. 10,16; 12,12.27; Ef. 3,6; 4,12; Kol. 1,24; 3,15.

⁸ Mt. 9,15.25,1-10; Mc. 2,19-20; Joh.3,29; 2 Kor.11,2; Apok. 19,7; 21,2.9; 22,17.

⁹ Ef. 5,25-27.

¹⁰ Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium*, Hoofdstuk IV *Liefhebbende geestelijke herders van de hun toevertrouwde kudde*, paragraaf 2.

¹¹ Mt. 4,19; Mc. 1,17.

¹² Lc. 14,15-23.

¹³ Paus Benedictus XVI, Preek bij een priesterwijding, 7 mei 2006.

¹⁴ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 128.

¹⁵ Mt. 20,34; Mc. 1,41; Lc. 7,13.

¹⁶ Paus Benedictus XVI, toespraak tot de gemeenschap van het Almo Collegio Capranica, 20 januari 2006.

¹⁷ Jes. 40,11; Jer .31,10; Ez.34.

¹⁸ Joh.10,11-18.

¹⁹ Fil. 2,5.

²⁰ Mc. 10,45.

²¹ Paus Benedictus XVI tot de bisschoppen van Mexico bij hun *Ad Limina* bezoek op 29 september 2005.

²² Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium*, Hoofdstuk IV *Liefhebbende geestelijke herders van de hun toevertrouwde kudde*, paragraaf 2.

²³ Cf. Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium*, Hoofdstuk IV *Liefhebbende geestelijke herders van de hun toevertrouwde kudde*, paragraaf 2.

²⁴ Lc. 10,16.

²⁵ Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium*, Hoofdstuk II, *Leraren van het Woord*, paragraaf 1.

²⁶ Paus Benedictus XVI, preek bij een priesterwijding, 7 mei 2006.

²⁷ Gal. 2,20.

²⁸ Ex. 33,11.

²⁹ Joh. 15.

³⁰ Mt. 11,19.

³¹ Paus Benedictus XVI, toespraak tot de vergadering van de Italiaanse Bisschoppenconferentie, 18 mei 2006.

³² Paus Benedictus XVI, toespraak tot de Romeinse Curie bij het uitwisselen van de kerstgroeten, 22 december 2006.

³³ Congregatie voor de Clerus, *De priester en het derde millennium*, Hoofdstuk II, *Leraren van het Woord*, paragraaf 1.

³⁴ Johannes Paulus II, *Gave en geheim. Bij gelegenheid van mijn 50-jarig priesterjubileum*, 1998, pp. 84-85.

³⁵ Paus Benedictus XVI, preek bij een priesterwijding, 7 mei 2006.

³⁶ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 116.

³⁷ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 129.

³⁸ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 128.

³⁹ Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 129.

⁴⁰ Kard. Walter Kasper, *Dienaar van de vreugde. Leven als priester, dienen als priester*, Lannoo, 2008, p. 68.

⁴¹ Johannes Paulus II, *Gave en geheim. Bij gelegenheid van mijn 50-jarig priesterjubileum*, 1998, p. 101.

⁴² Jean Marie Vianney, in: *Le Curé d'Ars. Pensées*, Bernard Nodet red., Parijs 1997, p. 134.